

**Wojciech J. Cynarski, Artur
Litwiniuk, Wiesław Błach**

**Ekologiczna era w organizacjach
pozarządowych w Polsce na
przykładzie "Asocjacji"**

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu,
kultura, zdrowie, edukacja] 6, 261-267

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

WOJCIECH J. CYNARSKI¹, ARTUR LITWINIUK², WIESŁAW BLACH³

¹Wydział Wychowania Fizycznego, Uniwersytet Rzeszowski, Polska

²AWF Warszawa, ZWWF Biała Podlaska, Polska

³AWF Wrocław, Polska

Ekologiczna era w organizacjach pozarządowych w Polsce na przykładzie „Asocjacji” / Ecological era in the non-governmental organizations in Poland

Słowa kluczowe: ekologia, ekologizm, stowarzyszenia, Polska

Celem pracy jest odniesienie się do modnego współcześnie nurtu intelektualnego i ideologii, jaką jest ekologizm w jego różnych postaciach, i odpowiedź na pytanie: na ile organizacje pozarządowe podejmują się działań podyktowanych proekologiczną świadomością. Czy faktem przełomu wieków jest zaistnienie 'ery ekologicznej'? Czym ponadto zajmują się różne podmioty prawne, zwłaszcza stowarzyszenia kultury fizycznej?

Autorzy podejmują analizę treści wybranego periodyku, kierowanego do organizacji pozarządowych, według metody jakościowych badań empirycznych pn. analiza zawartości przekazów masowych [Goban-Klas 1997]. Dodatkowym źródłem informacji jest obserwacja uczestnicząca pierwszego z autorów, który jest długoletnim działaczem krajowych i międzynarodowych organizacji pozarządowych – stowarzyszeń kultury fizycznej.

Ekologia, ekologizm, ekofilozofia

Ekologia (gr. *eikos* – dom, *logos* – nauka) jest tą dziedziną, która łączy naukę i kulturę z naturą i poglądami zwolenników kontrkultur. Termin *ekologia* został wprowadzony w 1869 roku przez Ernesta Haeckela. Natomiast ideologia ekologizmu podzielona jest na rozliczne nurty i powiązana z różnorodnymi orientacjami światopoglądowymi.

Można wyróżnić co najmniej trzy główne nurty współczesnego ekologizmu. Są to:

1. ekologizm lewicowy, feministyczny, radykalny;
2. nurt wywodzący postawy wobec przyrody z chrześcijaństwa i nauczania Kościoła;
3. nurt bliski koncepcjom New Age, „duchowości Wschodu”, religiom niechrześcijańskim lub tzw. nowym kultom;
4. inne.

Hull [2001] mówi o naturalistycznym rozumieniu filozofii ekologii i zaangażowanym, głęboko-ekologicznym podejściu ekofilozoficznym. Ekocentryczny taoizm i współczesna ekofilozofia są w swym stosunku do świata przyrody zbieżne i z tej właśnie przyczyny z taoistycznej filozofii Fritjof Capra [1987] wyprowadza nowy, ekologiczny, społeczno-kulturowy paradygmat, bliski ekofeminizmowi. „Głęboki ekologizm” prowadzi do zamiany teocentryzmu i antropocentryzmu na kosmocentryzm, ekocentryzm lub biocentryzm. Do czego (w skrajnej postaci) prowadzić może ideologia, stawiająca człowieka na pozycji pasożyta planety Ziemia, pokazuje sugestywnie film *Dwanaście małp*¹, gdzie grupa „głębokich ekologów” pod wodzą szaleńca uwalnia groźnego wirusa i zabija 5 miliardów ludzi.

Powiązany genetycznie z feminizmem ekofeminizm upowszechnia pogląd, że tylko kobiety mogą dokonać 'rewolucji ekologicznej', gdyż do zniszczenia środowiska przyczyniła się cywilizacja z dominacją mężczyzn [Draus, Terlecki 2005, s. 280–281]. Głęboka ekologia miesza się z ideologiami „poprawności politycznej” i feminizmu. Poniekąd neopogański ekofeminizm, nawiązujący do starożytnego kultu Gai, uderza w podstawy kultury patriarchalnej zachodniego świata.

Ekologiczna etyka nawiązująca do św. Franciszka z Asyżu i Alberta Schweitzera promuje moralne postępowanie człowieka wobec przyrody ze świadomością ograniczonej jej zasobów i zdecydowanym przeciwstawieniem się ideologii konsumpcjonizmu. Antykonsumeryzm jest ce-

¹ *Dwanaście małp* – film *science-fiction*, USA 1995, reż. Terry Gilliam, wyst. Bruce Willis i in.

chę personalistycznej refleksji o człowieku i otaczającym go świecie. S. Kowalczyk proponuje proces kulturowej rehumanizacji objętej kryzysem moralnym kultury europejskiej. Wskazuje, że: „Utylitarno-walistyczny model kultury przejawia się w życiu codziennym w formie uznania prymatu wartości ekonomicznych ('mieć') przed personalnymi ('być'), rezygnacją z wartości ideowych oraz postawą ludyczo-hedonistyczną” [Kowalczyk 2002–2003].

Chrześcijańska teologia i nauczanie Jana Pawła II (antropologia integralna, idea cywilizacji miłości) dają moralną i wyznaniową podstawę dla 'ekologicznej etyki', w której zachowania przeciw środowisku przyrodniczemu traktowane są w kategoriach grzechu [Bajda 1999]. Nauczanie Jana Pawła II stanowi inspirację dla personalistycznego paradygmatu edukacji ekologicznej [por.: Gosz 2001; Nowacki 2001]. Z encykliki *Evangelium Vitae* wynika konieczność szacunku dla życia oraz odpowiedzialności i ochrony świata przyrody. W jawnej sprzeczności z tego rodzaju normami etycznymi pozostaje np. zabawa w polowanie, czyli zabijanie zwierząt dla rozrywki.

Animizm i ubóstwienie przyrody w pierwotnych kulturach chińskich i shintoizmie przełożyły się na zasady moralne tamtejszych społeczeństw. „Nie istnieje żadna sprzeczność pomiędzy prawdziwą ludzką naturą a porządkiem przyrody, natomiast życie cnotliwe (*shisei*) jest możliwe pod warunkiem stosowania zasad wynikających z tego porządku. Jedną z nich, *mottainai*, zakazuje niszczenia czeokolwiek, co jest darem Stwórcy i co w związku z tym zasługuje na szacunek i ochronę” [Wilczyński 1996, s. 44–45; Morita 1987].

Na gruncie tradycyjnej religii japońskiej ukształtował się głęboko uczuciowy stosunek ludzi do świata przyrody. Z kolei konglomerat buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu, jakim jest filozofia Chin, zwłaszcza w koncepcji *yin-yang* zawiera zasadę wzajemnego współdziałania wszystkich rzeczy i zdarzeń, stanowiących manifestację pierwotnej, kosmicznej jedności [Wilczyński 1996, s. 51]. Przyrodę utożsamia się z *Tao*, uznaje za świętą i zaleca dostosowanie do jej praw. Z religiami i filozofiami Dalekiego Wschodu współbrzmia niektóre koncepcje *New Age*, „zielonych” i radykalnych ekologów. W wersji Capry z chińskiego taoizmu i buddyzmu wywodzony jest nawet ekofeminizm i mówi się o nastaniu ery ekologicznej. Antropocentryzm hierarchicznych kultur zastępowany jest przez modny w Nowej Epoce ekocentryzm, a wschodnia mądrość i miłość życia (biozofia) zastąpić ma intelektualny dorobek Zachodu. Fritjof Capra uważa, że „Widzenie świata wyłaniające się ze współczesnej nauki jest widzeniem ekologicznym, a świadomość ekologiczna na swoim najgłębszym poziomie jest świadomością duchową czy też religijną” [Capra, Steindl-Rast, Matus 1995, s. 102; por.: Mikołajko 1995; Waloszczyk 2001].

Niektóre środowiska ekologiczne nawiązują też wprost lub symbolicznie do dawnych europejskich kultów ziemi, natury itp. Ekologizm „głęboki” bywa także identyfikowany z ruchem postmodernistycznym [Scarce 1990, s. 36]. Ten właśnie radykalny nurt myśli ekologicznej odrzuca ontologiczny dualizm, hierarchizm, aksjologiczny antropocentryzm, na rzecz bioegalitaryzmu i współzależnego istnienia [por.: Dalajlama XIV 2000].

Ekologizm występuje też w powiązaniach z frommizmem [Kuzior 2001; Cynarski 2000] lub różnymi innymi koncepcjami. Alternatywa „być czy mieć” stawiana jest równolegle w refleksjach społeczno-kulturowych, w nauce społecznej Kościoła katolickiego, w antropologii filozoficznej i na obszarze krytyki konsumeryzmu z perspektywy radykalnego humanizmu [Fromm 1989; Gosz 2001; Cynarski 2003 a]. Tymczasem jednak na granice zasadności ekofilozofii i myślenia ekologicznego wskazał Zachariasz, który pisze o niewystarczającej perspektywie 'trwania dla trwania'. Ekologizm nie wyjaśnia celu ludzkiego istnienia [Zachariasz 2000, s. 203–212]. Dotyczy to zwłaszcza kierunków ekofilozofii pozbawionych wymiaru transcendencji.

Dla większości nurtów ekologii i pedagogiki ekologicznej zgodne są zalecenia dążenia do harmonii z naturą, samorealizacyjny cel życia oraz – zgodny z drogą duchowego rozwoju – antykonsumeryzm [por.: Gromkowska-Melosik 2003]. Małe potrzeby materialne i orientacja na bardziej „być” służą drodze do pełni człowieczeństwa (realizacja potrzeb miłości, twórczości i transcendencji), osobowemu, moralnemu i duchowemu rozwojowi [Fromm 1989].

Edukacja ekologiczna lub *sozologiczna* zyskuje stopniowo zaawansowane formy instytucjonalne i wprowadzana jest obligatoryjnie [Dołęga 1998; Wnuk 1999; Latawiec 2001; Gosz 2001]².

² Kształceniu kadr poświęcona była *Konferencja Ekokadry. Rola szkolnictwa wyższego w kształceniu kadr ochrony środowiska. Potrzeby rynku pracy i standardy UE*, Warszawa, 25–26.09.2000.

Łączona jest z ochroną przyrody, przyrodoznawstwem, turystyką, kierunkami ekonomicznymi, naukami o zdrowiu i innymi dziedzinami. Niewątpliwie wymaga od dawna zalecanych ujęć systemowych [Stoddart 1967; Chapman 1977; Capra 1987; Najder-Stefaniak 1999].

Wychowanie ekologiczne wiąże się z edukacją obywatelską, moralną [por.: Przechowski 1998], z wychowaniem fizycznym i zdrowotnym. Oryginalnym zagadnieniem jest obecność wychowania ekologicznego w procesie wychowania przez dalekowschodnie sztuki walki (dsw) [Cynarski, Litwiniuk, Sieber 2005], jak jest to realizowane w Stowarzyszeniu Idōkan Polska (SIP). Filozofia dsw przyjęta w SIP wskazuje na drogi sztuk walki jako drogi nieagresji, psychofizycznego i moralnego doskonalenia; jest niesprzeczna z założeniami personalizmu, jak też aksjonormatywnych zaleceń Fromma [Cynarski 2004] i jako taka dobrze służy idei wychowania ekologicznego.

Pedagogia dróg sztuk walki – jako sztuka wychowania – jest formą edukacji o charakterze normatywnym. Określa się ją mianem moralnej drogi *budō*. Podobne do wskazań głębokiej ekologii i pedagogiki ekologicznej są tutaj zalecenia dążenia do harmonii z naturą, samorealizacyjny cel życia oraz antykonsumeryzm. Notabene samo budowane poprzez trening znakomite zdrowie fizyczne i harmonia wewnętrzna [Foen Tjoeng Lie 1995; Włodyka, Cynarski 2000; Cynarski, Litwiniuk 2001] sprzyjają przyjaznemu stosunkowi do przyrody nawet wówczas, gdy pomijane są filozoficzne i etyczne uzasadnienia szacunku dla wszelkiego stworzenia i życia.

Organizacje pozarządowe w Polsce

W Polsce pierwsze różnego rodzaju organizacje pozarządowe powstawały w tym samym czasie, co w rozwiniętych krajach Europy Zachodniej. Okres okupacji hitlerowskiej i epoka realnego socjalizmu zablokowała rozwój tej formy obywatelskiej aktywności. Dopiero po roku 1989 sektor ten ponownie rozwija się dość dynamicznie. Właśnie rozwój różnorodnych prywatnych instytucji i organizacji pozarządowych jest jednym z najważniejszych procesów na drodze budowy demokratycznego państwa i społeczeństwa.

Obok instytucji państwa i biznesu jest to tzw. trzeci sektor zaspokajający społeczne potrzeby współczesności, samorealizacji etc. W Polsce zarejestrowanych jest blisko 40 tysięcy stowarzyszeń i około 5 tysięcy fundacji. Przynajmniej 58% tych organizacji prowadzi aktywną działalność.

Organizacje pozarządowe zwane są NGOs (*non-governmental organizations*). Ich celem nie jest osiągnięcie zysku, lecz działalność – ich zdaniem – społecznie użyteczna. Są to bądź wielkie organizacje, np. harcerskie, bądź też małe, powołane do rozwiązywania problemów lokalnych, np. biura porad obywatelskich [Kabara-Dziadosz 2002–2003]. Organizacje te mają siedziby rozmieszczone na terenie całej Polski, przy czym ich zagęszczenie (w poszczególnych województwach) nie jest równomierne³. Osobnym zagadnieniem są stowarzyszenia kultury fizycznej, kluby i związki sportowe itp. organizacje, np. związane ze środowiskiem osób uprawiających dsw.

Coraz większego znaczenia nabiera w działalności NGOs problematyka ekologiczna. Jest to po części pochodna apeli naukowców i humanistów, po części zaś efekt sprzężenia zwrotnego działań rządowych, samorządowych i pozarządowych na gruncie politycznym i gospodarczym. Doceniana jest ekonomiczna wartość środowiska naturalnego według jego ekologicznych parametrów [Winpenny 1995], a pojęcie „rozwoju zrównoważonego” weszło na stałe do języka polityki gospodarczej.

Casus „Asocjacji”

Zakładamy częstą obecność w „Asocjacjach” treści dotyczących ekologii w powiązaniu z określoną ideologią lub orientacją polityczną. Czy przyjęta „tekstologia” i heurystyka umożliwi określenie sympatii politycznych lub preferencji ideologicznych?

Każda wypowiedź (*item*), czyli osobna treściowo i graficznie jednostka zawartości czasopisma, analizowana jest ze względu na środki wypowiedzi ilustracyjne i słowne [Goban-Klas 1997]. Analizowana jest częstotliwość występowania niektórych wyrazów i tytułów, z oceną procentowego udziału treści dotyczących ekologii i ekologizmu wobec całej objętości pisma.

Pismo wydawane jest przez Stowarzyszenie „Asocjacje” w Warszawie i zespół redakcyjny w składzie: P. Frączak, D. Matejczyk, R. Skrzypiec, D. Wlżik. Sponsorowane jest, według

³ Por.: Organizacje pozarządowe w Polsce, www.polska.pl/aktualności/specldlapolski/article, www.poland.gov.pl

odpowiednich logo umieszczonych na okładkach tegoż miesięcznika, przez UE, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Fundację im. Stefana Batorego. Widnieje też „ekologiczny znaczek” informujący, że pismo „wydrukowano na papierze z makulatury”.

W pierwszym numerze z roku 2000 czytamy narzekania T. Märtza, że w kilku tygodnikach napisano o ekologicznych sektach i ekopogaństwie. W związku z tym wymienione zostały Zielone Brygady i „Pracownia na rzecz Wszystkich Istot” wydająca „Dzikie Życie” oraz napisano, że czciciele Matki Ziemi propagują swe przekonania za pieniądze z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska. Oczywiście działacze ekologiczni wyrazili w efekcie tych opinii swe oburzenie. Następnie znajdujemy tu *Biuletyn Niecodzienny – nieregularnik sieciowy Społecznego Instytutu Ekologicznego* (nr 3), „Zielony telefon” i wystąpienie „Klubu Gaja” w obronie koni – *Zwierzę nie jest rzeczą* (nr 2). W numerze 4 czytamy o chęci skonsolidowania ruchu ekologicznego w Polsce i powołania jego reprezentacji; formułowane są „zielone tezy dla Warszawy”, Polska Karta Lasu, opisywany „ruch progresywny”. Nr 5 poświęcony młodzieżowemu wolontariatowi zawiera wywiad „z szefem biura Ekologicznego w Lublinie”.

Dodatek *Nowości Wydawnicze* nr 1 podaje informację o trzech nowych książkach o tematyce ekologicznej, przy czym dwie z nich są wydane przez „Zielone Brygady”. W numerze 2 tematyka ekologiczna (s. 3–4) spotyka się z problematyką feministyczną (s. 10–13). Natomiast nr 3 poświęcony jest prawie w całości tematyce ekologicznej (także strony o ludzkiej pracy, nałogach lub problemie przemocy można powiązać z ‘ekologią człowieka’ lub ‘ekologią społeczną’ socjologicznej Chicago School). Znajdujemy tu informację o pismach: „Vegan News”, „Wegetariański Świat”, „Zielona Arka”, „Zielona Alternatywa. Biuletyn Forum Ekologicznego Unii Wolności”, „Dzikie Życie”, „Psubraty”, „Zielone Brygady” oraz Bibliotekę integracji europejskiej. Z kolei nr 4 w dziale tematycznym „Ekologia” prezentuje 8 nowych publikacji zwartych (s. 12–13). Ogólnie dominuje tu jednak problematyka integracji europejskiej.

Numer 8 „Asocjacji” pisze o Kongresie Federacji Zielonych. Podano adresy 11 grup lokalnych, jak Federacja Zielonych „Gaja” ze Szczecina. Zieloni są za ‘non violence’ i mówią „Globalizacji nie, ale...” Także pozostałe strony zawierają takie treści, jak „Informacja ekologiczna” z obrad komisji sejmowej (s. 9) i „Straż ochrony przyrody” (s. 12). W kilku numerach znajdujemy równy podział powierzchni druku pomiędzy tematykę ekologiczną (dodatek *Razem dla środowiska*) a inne treści (aktywność obywatelska, wolontariat, „budowanie demokracji”) – po 8 stron, czyli po 50%. Powtarzają się hasła: porozumienie dla dzikiej przyrody, inicjatywy lokalne, lobbying ekologiczny, ruch organizacji ekologicznych (przymiotnik ‘ekologiczny’ odmieniany na różne sposoby), pozarządowa kronika sejmowa, kierunki zrównoważonej gospodarki, ochrona środowiska, Gaja, ekorozwój.

Treści zawarte w miesięczniku nie nawiązują jedynie do modnych koncepcji lewicowopolitycznych „zielonych”, *New Age* lub ekofeministycznego kultu Gai, ale także do dziedzictwa chrześcijańskiego. W numerze 9 obok ‘gospodarki odpadami’ i informacji o Froncie Wyzwolenia Zwiernąt (ok. 1/3 s. druku), znajdujemy „Dekalog św. Franciszka” (pół strony). Numer specjalny „Asocjacje. Młodzież dla Europy” pisze o ekologicznej parafii i powstaniu Centrum Edukacyjno-Schroniskowo-Ekologicznego (s. 12). W „NGO Nowości” nr 3–4 znajdujemy nawiązanie do chrześcijańskiego dziedzictwa i organizacji takich, jak Armia Zbawienia i Wspólnota Emaus, które podejmują problem „śmięciowego interesu”. Z kolei nr 5–6 tegoż dodatku podejmuje problem, czy europejskie organizacje ekologiczne nie opóźnią przystąpienia Polski do UE (s. 1–3) – nb. był to rok 2000.

Stowarzyszenia sportowe

Stowarzyszenia i organizacje sportowe rozumiemy jako dobrowolne i trwałe związki grup osób zjednoczonych wspólnym planem, programem działania, a działających w oparciu o statut. Nadrzędnym celem takich organizacji jest przede wszystkim propagowanie i organizowanie wychowania fizycznego, sportu, turystyki i rekreacji wśród społeczeństwa dojrzałego i młodzieży szkolnej.

W Polsce zarejestrowanych jest kilkanaście tysięcy jednostek organizacyjnych kultury fizycznej, w tym kilka tysięcy klubów sportowych. Najbardziej popularna jest piłka nożna, skupiając największą liczbę ćwiczących i najwięcej sekcji, następnie inne dyscypliny olimpijskie oraz dalekowschodnie sztuki i sporty walki w różnych odmianach.

Wśród organizacji pozarządowych i stowarzyszeń sportowych w szczególności istotne miejsce znajdują sportowe organizacje wyznaniowe. W polskiej rzeczywistości są to stowarzyszenia chrześcijańskie, jak Salezjańska Organizacja Sportowa R.P., Katolickie Stowarzyszenie Sportowe R.P., Stowarzyszenia „Parafiada” i Luterska Organizacja Sportowa R.P. Promują one chrześcijański model sportu według personalistycznej koncepcji człowieka, jako bytu integralnego. Chodzi o humanizację i personalizację człowieka, o jego systematyczny wzrost we wszystkich warstwach – intelektualnej, społeczno-moralnej, religijnej, zdrowotnej i sprawnościowej. Sport służy więc wychowaniu do aktywnego udziału w kulturze fizycznej, do kultury i życia społecznego, wreszcie do wiary i dojrzałego życia religijnego. Już ks. Stanisław Konarski zalecał dokładać starań, by kształcić serce – cnotami, umysł – naukami, ciało zaś – ćwiczeniami [por.: Dziubiński 1998].

Podobnie holistyczne podejście i ascetyczną drogę ascezy odnajdujemy także w „orientalnej filozofii sportu”, w jej dzisiejszej zhumanizowanej (spersonalizowanej) postaci [Kowalczyk 2002; Cynarski 2004].

Organizacje sztuk walki – *casus* SIP

Stowarzyszenie Idōkan Polska (SIP) w Rzeszowie prowadzi działalność naukową i wydawniczą, sportową i wychowawczą, w zakresie rekreacji, nauczania i popularyzacji sztuk walki i sportów walki, działań prozdrowotnych i proekologicznych⁴.

Jak pisał A. Kojder [1998, s. 417] w oparciu o wyniki badań S. Nowaka i J. Karolkiewicza: „W społeczeństwie polskim dość powszechne jest od dawna przekonanie, że dobra i wartości chronione przez system prawny w niedostatecznym stopniu służą potrzebom i interesom ogólnospołecznym. Wielu ludzi jest zdania, że urzędy państwowe funkcjonują tak, jak gdyby potrzeby ludzkie zupełnie ich nie obchodziły”. Z tą oceną zgodne są spostrzeżenia prezesa SIP, który od 17 lat działa społecznie w strukturach organizacji krajowych i międzynarodowych daleko-wschodnich sztuk walki (dsw) i wskazuje na brak pomocy ze strony właściwego ministerstwa (UKFiT/UKFiS). Nie było poparcia finansowego dla działalności, uznania dla międzynarodowych uprawnień, ani też dofinansowania do udziału w MŚ (Tokio 2000). Polityka promowania jedynie sportu olimpijskiego prowadzi do zniechęcenia ludzi budujących wartościowe formy aktywności i zniechęca do działalności społecznej.

Zapewne nie wynika to ze złej woli urzędników, lecz z błędnych przesłanek, słabej wiedzy o kulturze fizycznej, nieznajomości dsw i absurdalnych często regulacji prawnych. Zasygnalizowana polityka władz wobec kultury fizycznej utrudnia rozwój społecznej inicjatywy w środowisku dsw i wręcz blokuje sprawne funkcjonowanie właściwych stowarzyszeń, na co zwracali uwagę liderzy polskiego ruchu sztuk walki na łamach popularnych specjalistycznych periodyków.

Etyka działacza finansowanych przez państwo i samorządy klubów wymaga uczciwego rozliczenia przyznawanych funduszy. Natomiast w przypadku niedoinwestowanych organizacji *non-profit* ich animatorzy własną pasją nadrabiają istniejące braki, nierzadko wspomagając stowarzyszenia z prywatnych środków.

Wydawany przez SIP „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury / Movement for Culture” zawiera treści dotyczące ekologii, aczkolwiek jest to tematyka poza głównym profilem tego pisma (nauki o kulturze i kulturze fizycznej, dsw, filozofia, socjologia i pedagogika). Nb. pismo to wydawane jest dzięki współpracy z inną organizacją pozarządową – Podkarpackim Towarzystwem Naukowym Kultury Fizycznej.

Podsumowanie

Ekologizm globalny przekłada się na poziom lokalny głównie poprzez małe organizacje pozarządowe, czego egzemplifikacją są „Asocjacje”. Tematyka ekologiczna zajmuje tu do ok. 50% powierzchni druku. Według powtarzających się haseł, pojęć i ilustracji zaangażowani ekolodzy tworzą programy działań, przyjmują cechy ruchy społecznej i przechodzą na pozycje grupy interesów, nacisku (lobbingu) coraz lepiej zorganizowane. Siłą rzeczy środowisko to jest podatne

⁴ Por.: *Statut SIP*. Właśnie na podstawie prenumerowanego przez SIP miesięcznika „Asocjacje” dokonujemy analizy zawartych tam treści. Społecznemu wymiarowi działalności tego stowarzyszenia poświęcone zostało osobne studium [Cynarski 2003 b].

na wpływ partii politycznych (międzynarodówka „zielonych”, Unia Wolności) i lub pewnych struktur sekciarskich. Nie można jednak jednoznacznie stwierdzić, że działacze z „Asocjacji” przynależą do któregoś z czterech wymienionych na wstępie nurtów. Znajdujemy odniesienia zarówno do św. Franciszka i wartości chrześcijańskich, humanistycznych i personalistycznych, jak do mitów pogańskich, liberalizmu, poprawnych politycznie haseł tolerancji, demokracji, proeuropejskości itp. Niewątpliwie lektura badanego pisma prowadzi do wniosku o zdominowaniu organizacji pozarządowych tematyką ekologiczną. Niemniej jednak „ekologiczna era” dotyczy zapewne bardziej miesięcznika „Asocjacje”, niż całej sfery NGOs.

Duża część organizacji pozarządowych zajmuje się budowaniem społeczeństwa obywatelskiego (np. BPO), pomocą społeczną (*Caritas*, PCK) lub innymi sprawami, pomijając lub traktując marginalnie kwestie ekologii. Podobnie dotyczy to stowarzyszeń kultury fizycznej, które działają właśnie zwłaszcza na obszarze kultury fizycznej: rekreacji, sportu, wychowania fizycznego, aktywnej turystyki lub w szczególności ds.

O ile organizacje ekologiczne bazują na różnych paradygmatach i ideologiach, organizacje wyznaniowe statutowo bazują na kanonach religii (w polskiej rzeczywistości – chrześcijaństwa). Niektóre organizacje są otwarte na dorobek kultur Wschodu, propagując „spersonalizowaną” edukację holistyczną (*casus* SIP). Paradygmat ekologiczny nie tylko nie jest dominujący na obszarze organizacji pozarządowych, ale nie ma powszechnej zgody co do jego właściwej postaci. Natomiast znaczącym faktem jest postępująca instytucjonalizacja nauczania ekologii i promowanie rzetelnej wiedzy na ten temat. „Ekologiczna era” pozostaje raczej w sferze idei działaczy „głęboko ekologicznych”.

BIBLIOGRAFIA

1. Bajda J. (1999), *Grzech ekologiczny* [w:] Dołęga J. M., Czartoszewski A. W. [red.], *Ochrona środowiska w filozofii i teologii*, ATK, Warszawa, s. 222–242.
2. Capra F. (1987), *Punkty zwrotne. Nauka, społeczeństwo, nowa kultura*, (przeł. Ewa Woydyłło) PIW, Warszawa.
3. Capra F., Steindl-Rast D., Matus T. (1995), *Należać do wszechświata. Poszukiwania na pograniczu nauki i duchowości*, (przeł. P. Pieńkowski) Znak, Kraków.
4. Chapman G. P. (1977), *Human and environmental systems: a geographer's appraisal*, Academic Press, London - New York.
5. Cynarski W.J. (2000), *Filozofia społeczna Ericha Fromma*, „Rocznik Naukowy Idó – Ruch dla Kultury”, t. I, s. 224–231.
6. Cynarski W. J. (2003 a), *Globalizacja a spotkanie kultur*, UR, Rzeszów.
7. Cynarski W. J. (2003 b), *Działalność Stowarzyszenia Idókan Polska na terenie Podkarpacia* [w:] Malikowski M. [red.], *Spółczesność Podkarpacia na początku XXI wieku. Studia socjologiczne*, Mana, Rzeszów, s. 347–355.
8. Cynarski W. J. (2004), *Teoria i praktyka dalekowschodnich sztuk walki w perspektywie europejskiej*, UR, Rzeszów.
9. Cynarski W. J., Litwiniuk A. (2001), *Istotne zagadnienia medycyny sztuk walki*, „Rocznik Naukowy Idó – Ruch dla Kultury / Movement for Culture” (IRK-MC), t. II, s. 253–263.
10. Cynarski W. J., Litwiniuk A., Sieber L. (2005), *Wychowanie ekologiczne przez drogi sztuki walki* (w maszynopisie).
11. Dalajlama XIV (2000), *Etyka na nowe tysiąclecie*, Politeja, Warszawa.
12. Dołęga J. M. (1998), *Sozologia w edukacji ekologicznej* [w:] Dołęga J.M., Sandner J. [red.], *Świadomość i edukacja ekologiczna*, ATK, Warszawa, s. 136–144.
13. Draus J., Terlecki R. (2005), *Historia wychowania, t. II, Wiek XIX i XX*, Wyd. WAM, Kraków.
14. Dziubiński Z. (1998), *Wprowadzenie* [w:] Dziubiński Z. [red.], *Salezjanie a sport*, SALOS RP, Warszawa, s. 9–18.
15. Foen Tjoeng Lie (1995), *Tajji quan – chiński boks cieni dla duchowej i fizycznej harmonii*, AWM, Warszawa.
16. Fromm E. (1989), *Miec czy być. Duchowe podstawy nowego społeczeństwa*, Klub Otrycki, Warszawa.
17. Goban-Klas T. (1997), *Analiza zawartości przekazów masowych* [w:] Malikowski M., Niezgodna M. [red.], *Badania empiryczne w socjologii. Wybór tekstów*, t. II, WSSG, Tyczyn, s. 294–364.
18. Gosz Z. (2001), *Edukacja ekologiczna jako inspirujący czynnik w procesie kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa XXI wieku* [w:] Dołęga J. M., Czartoszewski J. W., Skowroński A. [red.], *Ochrona środowiska społeczno-przyrodniczego w filozofii i teologii*, UKSW, Warszawa, s. 183–197.
19. Gromkowska-Melosik A. (2003), *Pedagogika ekologiczna* [w:] Kwieciński Z., Śliwerski B. [red.], *Pedagogika*, PWN, Warszawa, s. 425–435.
20. Hull Z. (2001), *O dwóch sposobach pojmowania i uprawiania filozofii ekologii* [w:] Dołęga J. M., Czartoszewski J. W., Skowroński A. [red.], *Ochrona środowiska społeczno-przyrodniczego w filozofii i teologii*, UKSW, Warszawa, s. 38–45.
21. Kabara-Dziadosz M. (2002–2003), *Biura Porad Obywatelskich w Polsce jako organizacje pozarządowe działające na rzecz społeczeństwa obywatelskiego*, „IKR-MC”, t. III, s. 105–118.

22. Kojder A. (1998), *Socjologia prawa* [w:] Krawczyk Z., Sowa K. Z. [red.], *Socjologia w Polsce*, WSP, Rzeszów.
23. Kowalczyk S. (2002), *Elementy filozofii i teologii sportu*, TN KUL, Lublin.
24. Kowalczyk S. (2002–2003), *Humanizacja kultury – zadanie intelektualistów w Europie przemian*, „Wspólnotowość i postawa uniwersalistyczna”, PTU, nr 3, s. 58–65.
25. Kuzior A. (2001), *Wolność wyboru a problem odpowiedzialności – rozważania Ericha Fromma* [w:] Dołęga J. M., Czartoszewski J. W., Skowroński A. [red.], *Ochrona środowiska społeczno-przyrodniczego w filozofii i teologii*, UKSW, Warszawa, s. 288–296.
26. Latawiec A. (2001), *Edukacja ekologiczna dziś* [w:] Dołęga J. M., Czartoszewski J. W., Skowroński A. [red.], *Ochrona środowiska społeczno-przyrodniczego w filozofii i teologii*, UKSW, Warszawa, s. 167–171.
27. Mikołajko Z. (1995), *Wodnik i jego dzieci*, „Gazeta Wyborcza”, nr 78, s. 8–9.
28. Morita A. (1987), *Made in Japan*, Fontana, London.
29. Najder-Stefaniak K. (1999), *Edukacja w paradygmacie ekologicznym* [w:] Dołęga J. M., Czartoszewski A. W. [red.], *Ochrona środowiska w filozofii i teologii*, ATK, Warszawa, s. 131–141.
30. Nowacki W. (2001), *Człowiek i świat w świetle odkupienia w nauczaniu Jana Pawła II* [w:] Dołęga J. M., Czartoszewski J. W., Skowroński A. [red.], *Ochrona środowiska społeczno-przyrodniczego w filozofii i teologii*, UKSW, Warszawa, s. 359–366.
31. Przechowski M. (1998), *Uwagi o udziale katechety w wychowaniu proekologicznym* [w:] Dołęga J. M., Sandner J. [red.], *Świadomość i edukacja ekologiczna*, ATK, Warszawa, s. 175–179.
32. Scarce R. (1990), *Eco-Warriors. Understanding the Radical Environmental Movement*, Chicago.
33. Stoddart D. R. (1967), *Organism and ecosystem as geographical models* [in:] Chorley R. J., Haggett P. [eds.], *Models in Geography*, Methuen, London, pp. 511–548.
34. Waloszczyk K. (2001), *O ideach ekofeminizmu* [w:] Dębowski J. [red.], *Edukacja ekologiczna wobec wyzwań XXI wieku*, UWM, Olsztyn, s. 49–55.
35. Wilczyński W. (1996), *Idea przyrody w historii myśli geograficznej*, Jedność, Kielce.
36. Wimpenny J. T. (1995), *Wartość środowiska. Metody wyceny ekonomicznej*, PWE, Warszawa.
37. Włodyka R., Cynarski W. J. (2000), *Chi kung – aspekty zdrowotne i zastosowanie wybranych ćwiczeń*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. I, s. 146–186.
38. Wnuk Z. (1999), *Edukacja ekologiczna w Polsce* [w:] Dołęga J. M., Czartoszewski A. W. [red.], *Ochrona środowiska w filozofii i teologii*, ATK, Warszawa, s. 110–121.
39. Zachariasz A. L. (2000), *Kulturozofia*, Wyd. WSP, Rzeszów.

Inne źródła:

1. „Asocjacje”, rocznik 2000 (nr 1–10).
2. „Asocjacje. Sieć lokalnego Partnerstwa” (nr specjalny)
3. „Asocjacje. Młodzież dla Europy” (nr specjalny)
4. „Nowości Wydawnicze sektora pozarządowego”, 2000, nr 1–4.
5. „NGO Nowości”, 2000, nr 1–6.
6. „Razem dla Środowiska”, dodatek do miesięcznika „Asocjacje”, 2000, nr 5.
7. Statut SIP [w:] „Biuletyn Sōbudō”, *Numer Specjalny – metodyczny i informacyjny*, SIP, Rzeszów 2004, nr 1–2 (13–14), s. 75–83.
8. Organizacje pozarządowe w Polsce, www.polska.pl/aktualności/specdlapolski/article
9. Organizacje pozarządowe, www.poland.gov.pl

Key words: ecology, ecologism, associations, Poland

SUMMARY

In the non-governmental organizations (NGOs) the different axio-normative systems make up the basis for ecologism. Ecofeminism is taken out with Chinese Taoism and Buddhism and it was told about coming of ecological era. The anthropocentrism of hierarchic cultures is replaced by the ecocentrism – fashionable in New Age, and the Eastern wisdom and love of life (the biosophy) have to replace the intellectual property of the West.

However, throwing aside the extreme ideological positions we can to affirm, that holistic ways of psychophysical and moral improvements, they serve the idea of the ecological education very well. Physical health and internal harmony favour friendly relation to the nature. The philosophical and ethical reasons of respect for every creation and life are very important.

The ecological paradigm is not predominant in the area of non-governmental organizations not only, but there are not general agreement to his proper figure. However, the significant fact is the progressive institutionalization of ecology teaching and promotion of reliable knowledge on this subject. “Ecological era” stays rather in the sphere of idea by “deeply ecological” activists.